

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ แบ่งเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการไตร่ตรองสารนิทัศน์
 - 1.1 ความหมายและแนวคิดของการไตร่ตรองสารนิทัศน์
 - 1.2 คุณค่าและความสำคัญของการไตร่ตรองสารนิทัศน์
 - 1.3 รูปแบบของการไตร่ตรองสารนิทัศน์
2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการสอน
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการสอน
 - 2.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาครู
3. การสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 3.1 ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 3.2 การสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาล
 - 3.3 การพัฒนาครูในการเผยแพร่แนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการไตร่ตรองสารนิทัศน์
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

1. ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการไตร่ตรองสารนิทัศน์

การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นนวัตกรรมการสอนที่ต้องการทักษะที่แตกต่างไปจากการสอนแบบเดิม ครูต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงทฤษฎีและการปฏิบัติ ครูต้องมีเวลาทบทวน ไตร่ตรอง สะท้อนความคิด แลกเปลี่ยนสื่อสารในสิ่งที่ตนเองทำในห้องเรียน จะก่อให้เกิดแนวคิดและความเข้าใจ (Button, 1992) การพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติจึงต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการไตร่ตรองสารนิทัศน์ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายและอธิบายลักษณะของการไตร่ตรองและสารนิทัศน์ไว้ดังนี้

1.1 ความหมายและแนวคิดของการไตร่ตรองสารนิทัศน์

การไตร่ตรองสารนิทัศน์ เป็นคำที่แปลมาจากคำว่า "Reflective Documentation" ประกอบด้วยคำว่า การไตร่ตรอง (Reflective) กับคำว่า สารนิทัศน์ (Documentation) ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดนิยามหรือคำจำกัดความไว้หลายลักษณะ ดังนี้

Schon (1987 อ้างถึงใน นกนต ธรรมบวร, 2542) กล่าวถึง การสะท้อนความคิด หรือการวิเคราะห์ตนเอง ว่าเป็นการกระทำที่ครูนึกทบทวนถึงการกระทำ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาของตนเพื่อค้นหาคำตอบว่าเกิดอะไรขึ้น และนกนต ธรรมบวร ยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า การสะท้อนความคิดถือเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยให้ครูเข้าใจและตระหนักในตนเอง รู้ว่าตนเป็นใคร กำลังทำอะไร และวางแผนจะทำอะไรต่อไปในอนาคตนอกจากนั้นยังช่วยให้ครูทราบและตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการสอนของตนช่วยให้ครูเห็นทิศทางในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

"สารนิทัศน์" เป็นคำที่แปลมาจากคำว่า "Document" หมายถึง การสนับสนุน (การยืนยัน การวินิจฉัยหรือการอ้างสิทธิ หรือเพื่อเป็นตัวอย่าง) ประกอบหลักฐานหรือข้อมูลที่ชี้ขาด (Helm, Beneke, Steinheimer, 1998)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ กล่าวว่า "Documentation" เรียกเป็นภาษาไทยว่า "สารนิทัศน์" โดยใช้คำ "สาระ" หมายถึงข้อมูลต่าง ๆ ผสมกับคำว่า "นิทัศน์" หมายถึงสิ่งที่นำมาแสดงให้เห็นและได้ยืนยันได้

บุซบง ดันติวงส์ (2541: 41) กล่าวว่า "Documentation" เป็นวิธีการที่เพิ่งเริ่มแพร่หลายในการพัฒนาครูที่รับนวัตกรรมการสอนแบบโครงการ (Project Approach) ซึ่งหมายถึงการ

จัดระบบหลักฐานตามหลักการประเมินตามสภาพจริงและตามหลักการสอนแบบโครงการ ซึ่งถือกำเนิดมาจาก Reggio Emilia Schools ในอิตาลี

พัทรี ผลโยธิน (2542) กล่าวว่า สารนิทัศน์คือ การจัดทำข้อมูล หลักฐาน หรือ เอกสารอย่างเป็นระบบ สำหรับการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นการจัดทำข้อมูลที่จะเป็นหลักฐาน หรือแสดงให้เห็นร่องรอยของการเจริญเติบโตและพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

จากนิยามคำจำกัดความของนักการศึกษาหลายๆ ท่าน สามารถสรุปความหมายของ คำว่า "การไตร่ตรองสารนิทัศน์" ในแง่มุมของวิธีการสำหรับการพัฒนาครูในโปรแกรมที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น หมายถึง "การใช้หลักฐานและข้อมูลการสอนต่างๆ เป็นเครื่องมือให้ครูไปมาคิด วิเคราะห์ คิดไตร่ตรองเพื่อสะท้อนการเรียนรู้อย่างมีหลักการ ซึ่งจะช่วยครูในการ สรรค์สร้างองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาวิชาชีพ"

ในสาขาการศึกษา ทฤษฎีที่ดีและชัดเจนมาจากการเก็บเกี่ยวจากการไตร่ตรองสะท้อน ความคิดจากการปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ เก็บเกี่ยวจากการปฏิบัติที่ผ่านมา (Hawkins cited in Edwards, Gandini, and Forman, 1993 : p.xvi)

นักการศึกษา กล่าวว่า ในการสะท้อนความคิดหรือการวิเคราะห์ตนเองนั้น ครูจำเป็นต้องมี เวลาหยุดคิด และนึกทบทวนไปถึงสิ่งที่ตนทำหรือปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกัน ครูจำเป็นต้องมี โอกาสพูดคุยเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนกับบุคคลที่ตนไว้ใจซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าใจ และตระหนัก ในการสอนของตนมากขึ้น การสะท้อนความคิดถือเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับครูทั้งนี้เนื่องจากช่วยให้ครูเข้าใจในตนเองดีขึ้นเห็นทางเลือกของตน มีโอกาสหยุดคิดและ ถามคำถามตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ปฏิบัติ ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความเชื่อและความคาดหวัง หรือทิศทางในอนาคตของตนอย่างไร แตกต่างจากที่ตนเริ่มสอนมาน้อยเพียงไร (Greene, 1973; Dobson, 1983 อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2542)

1.2 คุณค่าและความสำคัญของการไตร่ตรองสารนิทัศน์

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา สรุปว่าการไตร่ตรองสะท้อนความคิดและการประเมินตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพ กล่าวคือ แนวคิดของความสัมพันธ์ของการคิดไตร่ตรองกับแรงจูงใจภายใน สนับสนุนให้มีการ ประเมินตนเอง และการสนทนาภายในความคิดของครู ซึ่งมีอิทธิพลต่อมุมมองและเจตคติที่มีต่อ บทบาท ปฏิสัมพันธ์ ความพอใจในการทำงาน การรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่และความ ก้าวหน้าของตนเอง (Katz, 1972; Bowman, 1987 cite in Duff; Brown, and Van Scoy, 1995)

Tertell, Klein and Jewett (1998) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการฝึกอบรมครู
ประการหนึ่ง คือ การเน้นกระบวนการการไตร่ตรองสะท้อนความคิดในการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง
เชื่อว่าถ้าครูได้มีการไตร่ตรองสะท้อนความคิด เขาจะได้คิดเกี่ยวกับคุณค่า ความเชื่อ และ
การปฏิบัติของเขา และการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของครูในการปรับปรุงการสอนเป็นผลมาจาก
การเน้นการไตร่ตรองสะท้อนความคิดในการฝึกอบรมครู

นาเนต รรรมบวร (2542) กล่าวถึงวิธีการไตร่ตรองสะท้อนความคิดว่า เป็นสิ่งจำเป็น
ในการสอนเพราะช่วยให้ครูตระหนักถึงสิ่งที่ปฏิบัติ เข้าใจตนเอง และมีทิศทางในอนาคต

พัชรี ผลโยธิน (2542) กล่าวว่า การทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จะช่วย
ให้การสอนและการประเมินมีคุณภาพ ครูต้องเรียนรู้การจัดการชั้นเรียน การจัดเก็บข้อมูลขณะ
เด็กทำกิจกรรม การสะท้อนกลับข้อมูล และการนำข้อมูลและผลงานมานำเสนอให้ผู้เกี่ยวข้อง
เด็กเห็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของเด็กตามหลักการพัฒนาเด็กให้เหมาะสมกับวัย
พัฒนาการ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการจัดทำสาร
นิทัศน์นั้น เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมิน

ครูที่จัดเก็บผลงานเด็กอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นระบบจะส่งผลต่อการพัฒนาการ
เรียนการสอน (พัชรี ผลโยธิน, 2542 Helm, Beneke and Steinheimer, 1998) ดังนี้

- 1) สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก สามารถสนองความต้องการในการประกัน
คุณภาพของการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาของตนเอง กล่าวคือ แสดงให้เห็นหลักฐานการ
เรียนรู้และพัฒนาการของเด็กทุกด้าน การบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดการของครู
ลักษณะของวิธีการและปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ ทั้งยังช่วยให้ครูประเมินเพื่อการวางแผน
- 2) ครูที่ทำสารนิทัศน์มักจะสอนเด็กผ่านประสบการณ์ตรง เด็กเรียนรู้จาก
ประสบการณ์ตรง และเป็นประสบการณ์ที่ท้าทายให้เด็กคิด ซึ่งจะกระตุ้นให้สมองเจริญเติบโตและ
พัฒนา
- 3) การจัดทำสารนิทัศน์จะช่วยให้ครูมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน การจัดการ
การตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล เพื่อกระตุ้นพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม
- 4) การจัดทำสารนิทัศน์จะช่วยให้ครูมีความสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้
ให้เหมาะสมกับวัย ศักยภาพ และสนองความแตกต่าง ความต้องการพิเศษของเด็กปฐมวัย
- 5) เด็กรับรู้ความสำคัญและคุณค่าของการเรียนรู้ โดยการเอาใจใส่รับผิดชอบการ
ทำงาน รู้จักประเมินตนเอง เริ่มเรียนรู้ว่าจะทำอะไร แสดงสิ่งที่ตนเรียนรู้ในการจัดทำสารนิทัศน์กับ
เพื่อนและครูในชั้นเรียนอย่างไร

6) การจัดทำสารนิเทศน์ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งเข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนและบทบาทของครู และคำนึงถึงบทบาทของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

บุษบง ตันติวงศ์ (2540) กล่าวถึง การทดลองนำระบบการจัดสารนิเทศน์ไปใช้ พบข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ของครูฝึก กลอนที่แสดงให้เห็นถึงการเติบโตในทางวิชาชีพ ทั้งในส่วนที่เป็นความรู้และเจตคติ โดยสร้างสรรคความรู้นั้นด้วยตนเองจากประสบการณ์สอนที่เป็นชีวิตจริงของครู สรุปได้ดังนี้

1) ครูฝึกกลอนมีความสุขและความกระตือรือร้นสูงในการสังเกตและเก็บหลักฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก เพราะหลักฐานเหล่านั้น ให้แง่มุมเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ของเด็กตามพื้นฐานของความรู้ผู้วิเคราะห์ ให้ข้อค้นพบใหม่ๆที่ไม่คาดคิดเกี่ยวกับเด็กและตัวผู้สอนอยู่เสมอ อีกทั้งยังสามารถดูผลการแก้ปัญหาและปรับปรุงการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วย

2) ครูฝึกกลอนเห็นคุณค่าของการเล่น ซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็กวัยอนุบาลว่าเป็นบริบทในชีวิตจริงที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้

3) ครูฝึกกลอนเปิดใจรับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายต่างๆ กล้าและเต็มใจเรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตน เช่น เรื่องพอร์ทโฟลิโอเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยกเถียงกันมากในโรงเรียนที่ฝึกกลอน ในฐานะที่เพิ่งเริ่มสอน ครูฝึกกลอนเองก็ไม่มีคำตอบแต่ต้องการลองและเชื่อว่าจะต้องได้คำตอบไม่มากก็น้อย

4) ครูฝึกกลอนมีความตื่นตัวในการรักษาคุณภาพการสอนของตน ให้ความสำคัญกับการคิดทบทวนและประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น มีการแสวงหาแหล่งข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็แสวงหาการทำงานเป็นทีมกับเพื่อนครูฝึกกลอนและอาจารย์ที่เลี้ยง แต่ก็มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

Booker, Carter, และ Nimmo (1999) กล่าวถึง การใช้สารนิเทศน์เพื่อเป็นเครื่องมือให้ครูได้ไตร่ตรองสะท้อนความคิดในการพัฒนา ดังนี้

1) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติ ทำให้ครูเข้าใจ และคิดพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดคุณค่า ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดหรือจุดดีในการสอนได้ดีกว่า

2) การพัฒนาวิชาชีพ ความสามารถ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนของครู สามารถเกิดขึ้นได้ในขณะที่ครูไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติในห้องเรียน

3) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดและการทำสารนิเทศน์ ช่วยให้ตัวครู ผู้ปกครอง และเพื่อนครูตระหนักในจุดแข็งของการสอนและการพัฒนาหลักสูตร

4) ครูต้องมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อนครู และชุมชน เกี่ยวกับความคิดเบื้องหลังของการสอนและหลักสูตร ซึ่งการไตร่ตรองสะท้อนความคิดส่งเสริมให้ครูมีความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ทำและเหตุผลว่าทำเพื่ออะไร

5) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความหมายของสารนิทัศน์ของเด็ก นำให้ครูไปสู่การตั้งสมมติฐานและการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางที่ครูจะปฏิบัติในหลักสูตร ซึ่งสามารถส่งเสริมการคิดของเด็กในวิถีทางที่เปี่ยมความหมาย

6) การไตร่ตรองสารนิทัศน์มีพลังในการสนับสนุนผู้ปกครอง ผู้บริหาร และเพื่อนครูได้เห็นวิถีทางที่เด็กเรียนรู้

7) การไตร่ตรองสารนิทัศน์สามารถสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งกับเด็ก ผู้ปกครอง และเพื่อนครู สารนิทัศน์และการจัดแสดงหลักสูตรแบบความคิดที่ออกเผยขึ้นสนับสนุนให้ผู้ปกครอง และเพื่อนครูได้เรียนรู้การสอนร่วมกัน

อาจกล่าวได้ว่าความสำคัญของการไตร่ตรองสารนิทัศน์ นอกจากจะส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ของเด็กแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ของครูจากการสอนและส่งผลต่อการพัฒนาการสอนโดยการสรรค์สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอีกด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำเสนอสารนิทัศน์ ดังนั้น จึงสามารถสรุปความสำคัญของการไตร่ตรองสารนิทัศน์ที่มีต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ดังนี้

1) การไตร่ตรองสารนิทัศน์เป็นการให้อำนาจครูในการประเมิน ระบุเป้าหมาย กำหนดบทบาทในการพัฒนาตนเอง ตามบริบทการสอนที่แท้จริง ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและช่วยให้ชัดเจน มีประโยชน์ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจภายใน มีความตื่นตัวและกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาการสอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

2) ช่วยพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เชื่อมโยงหลักการกับการปฏิบัติ ในการสรรค์สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะปฏิบัติตามแบบกันไป ทำให้เห็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบและต่อเนื่องดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุด ทำให้ครูมีความชัดเจนมากขึ้นในสิ่งที่ทำ ทำอะไร เพื่ออะไร ปัญหา สิ่งจำเป็นจะต้องทำต่อไป และทราบว่าตนเองก้าวหน้าไปอย่างไรอย่างเป็นรูปธรรม

3) ธรรมชาติของการไตร่ตรองเป็นการคิดเชิงวิพากษ์ ในการพิจารณาสำรวจสร้างคุณภาพของการปฏิบัติอย่างละเอียด รอบคอบ สมเหตุสมผล หลักฐานต่างๆจึงให้ข้อค้นพบแนวคิดเกี่ยวกับการสอนแก่ครูทั้งด้านคุณค่า ความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติอยู่เสมอๆ

4) เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน การแก้ปัญหา การอภิปรายในกลุ่มเพื่อน ครู ผู้บริหาร ผู้นิเทศก์ อย่างเปี่ยมความหมาย ซึ่งส่งเสริมวิธีการทำงานแบบร่วมมือในกลุ่มเพื่อน ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง อาจขยายออกไปในกลุ่มที่มีความสนใจในนวัตกรรมหรือการสอน แนวเดียวกัน หรือเรียกว่ากลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

1.4 รูปแบบของการได้รตรองสารนิทัศน์

บุษบง ต้นตวงศ์ (2541) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับประเภทของหลักฐานในพอร์ทโฟลิโอ ของครูรายบุคคลที่ควรใช้พัฒนาการสอนมี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1) หลักฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก

1.1) หลักฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็กที่เป็นภาพรวมของชั้นเรียน ได้แก่ ผลงานภาษาเขียน รายชื่อหนังสือ ผลงานที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความคิดที่เรียบเรียงได้ ผลงานศิลปะและหัตถกรรมของเด็ก ตัวอย่างหรือภาพถ่ายงานประดิษฐ์ ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียงหรือ วิดีทัศน์ที่แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสามารถทางดนตรี และเคลื่อนไหว คำพูดและ/หรือ ภาพถ่ายแสดงการแก้ปัญหา ความคิดเห็นและ/หรือความรู้สึกต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนเหตุการณ์ และสิ่งต่างๆ คำถามในเรื่องที่สงสัยหรือมีปัญหา ข้อมูลจากจดหมายสื่อสารระหว่างบ้านกับ โรงเรียน ตารางประเมินการพัฒนาการของกลุ่ม

1.2) หลักฐานการเรียนรู้ของเด็กรายบุคคล ประกอบด้วยหลักฐานที่ระบุในข้อ 1.1) ทั้งหมดและเพิ่มเติมอีกสองรายการ ได้แก่ คำถามและบทสนทนาระหว่างเด็กกับครูหรือเพื่อนในโอกาสต่างๆ ตารางประเมินพัฒนาการของเด็ก

2) หลักฐานเกี่ยวกับการสอนของครู ได้แก่ แผนการสอนของครูมี กลอนและบันทึก การสังเกตการสอนของอาจารย์นิเทศ บันทึกความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับการสอนแต่ละ ครั้ง ตัวอย่างสื่อ ภาพถ่ายและวิดีโอที่แสดงการสอนและจัดสภาพแวดล้อม หลักฐานในข้อที่ 1) และ 2) รวมทั้งหมด 15 รายการจะถูกรวบรวมไว้ในพอร์ทโฟลิโอซึ่งครูมี กลอนและอาจารย์นิเทศก์จะใช้วิเคราะห์ด้วยกันเพื่อปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป

สารนิทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลายรูปแบบ พัชรี ผลโยธิน (2542) ได้กล่าวถึง รูปแบบของสารนิทัศน์ไว้ 5 รูปแบบใหญ่ ๆ สรุปได้ดังนี้

1) พอร์ทโฟลิโอสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล เช่น มีการเก็บชิ้นงาน หรือภาพถ่าย เด็กขณะทำกิจกรรม มีการใช้แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ แสดงให้เห็นความก้าวหน้าในงาน ที่เด็กทำ เป็นต้น

2) การบรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับ เช่น การสอนแบบโครงการ (Project Approach) สามารถให้สารนิทัศน์เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กทุกด้าน ประสบการณ์ การเรียนรู้ของเด็ก และการสะท้อนตนเองของครู รูปแบบการบรรยายเรื่องราวจึงมีหลายรูปแบบ อาจได้จากเด็ก จากการบินที่กการสนทนาระหว่างเด็กกับครู เด็กกับเด็ก การบันทึกของครู การบรรยายของพ่อแม่ผู้ปกครองในรูปแบบของหนังสือ หรือจดหมาย หรือแม้กระทั่งจัดแสดงบรรยายสรุปให้เห็นภาพรวมการเรียนรู้ทั้งหมด

3) การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็ก เช่น ใช้แบบสังเกตพัฒนาการ (developmental checklist) บันทึกสั้น (anecdotal notes) เป็นต้น

4) การสะท้อนตนเองของเด็ก เป็นคำพูดหรือข้อความที่เด็กสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกจากการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็นของเด็กขณะทำกิจกรรม ซึ่งอาจบันทึกด้วยการเขียน ด้วยแถบบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกภาพ

5) ผลงานรายบุคคลและรายกลุ่มที่แสดงให้เห็นการเรียนรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตนิสัยของเด็ก ครูที่ชำนาญจะนำผลงานเด็กมาใช้ดูพัฒนาการและกระบวนการการทำงานของ เด็ก ครูส่วนใหญ่มักจะเก็บผลงานการเขียน และผลงานศิลปะ อย่างไรก็ตามครูควรจะต้องเก็บผลงานหลากหลายประเภท เช่น ภาพเขียน การร่วมกันระดมความคิดและเขียนออกมาในลักษณะใยแมงมุม การแสดงออกทางด้านดนตรี การก่อสร้างในรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่างภาษาพูด เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญในการนำมาจัดทำเป็นสารนิทัศน์ทั้งสิ้น

Schon (1987 อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2542) กล่าวว่า การสะท้อนความคิดสามารถทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเขียนจดหมาย การจดบันทึก การเขียนอัตชีวประวัติ การสนทนา พูดคุย และการเล่าเรื่อง เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบของการไตร่ตรองของสารนิทัศน์ สามารถพิจารณาได้ 2 มิติ คือ มิติของการไตร่ตรอง และมิติของสารนิทัศน์ ตัวอย่างเช่นการเขียนบันทึกของครู ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประโยชน์มากในการไตร่ตรองสะท้อนความคิดของครู เพราะความรู้เกี่ยวกับการสอนไม่อาจสรรค์สร้างขึ้นได้ด้วยตัวของสารนิทัศน์อย่างเดียว ต้องผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงกับหลักการหรือพื้นฐานความรู้ก่อน จึงจะสามารถเห็นข้อค้นพบต่างๆ เช่นเดียวกัน ถ้าพอร์ทโฟลิโอมีแต่หลักฐานต่างๆ อย่างเดียว อาจจะมีค่าเพียงแค่อัลบั้มรูป ไม่สามารถสะท้อนวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ดังนั้น การเขียนบันทึกจะช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจหรือได้ข้อค้นพบต่างๆ สรรค์สร้างเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการสอน และช่วยให้การจัดทำหลักฐานในพอร์ทโฟลิโอของครูมีความหมายในบทบาทของการบันทึกข้อมูลเพื่อยืนยันการเรียนรู้และการพัฒนาการสอนอย่างชัดเจน

2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการสอน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการสอน

2.1.1 ความหมายของหลักสูตรและโปรแกรมการสอน

นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่า "หลักสูตร" ไว้หลายลักษณะ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ กระบวนการทั้งหมดที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในแนวทางที่ต้องการ

ดวงเดือน อ่อนน้อม (2529) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการสอนว่า หมายถึง รายละเอียดของแนวการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปหรือผู้เรียนที่มีคุณสมบัติพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้ ซึ่งส่วนใหญ่รายละเอียดของโปรแกรมจะประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย ลักษณะของโปรแกรม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโปรแกรม วิธีการจัดกิจกรรมและการประเมินผลโปรแกรม

2.1.2 ความหมายและขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวว่า ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร อาจมีความหมายได้ 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรก หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลยและได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
- 4) การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
- 5) การนำหลักสูตรไปใช้
- 6) การประเมินการใช้หลักสูตร
- 7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

พอล และ แมคลาฟลิน (Paul and McLaughlin, 1981) ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ

- 1) การประเมินผู้เรียน
- 2) การตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์การสอน
- 3) การวิเคราะห์ผลงาน
- 4) การเลือกและการใช้กลยุทธ์ในการสอนรวมทั้งสื่อ และ อุปกรณ์
- 5) การประเมินผลโปรแกรม

2.1.3 การประเมินหลักสูตร

2.1.3.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

ศิริชัย กาญจนวาสี (2537) ได้สรุปความหมายของการประเมินไว้ ดังนี้ ความหมายของการประเมินได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากความเข้าใจที่ว่า การประเมินเป็นสิ่งเดียวกับการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การประเมินเป็นกระบวนการศึกษาสิ่งต่างๆ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย การประเมินเป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การประเมินเป็นการช่วยเหลือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ การประเมินเป็นการสนองสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยการบรรยายอย่างสุ่มสี่สุ่มห้า และการประเมินเป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มีประเมิน การสืบทอดและพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่องทำให้ความหมายของการประเมินมีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การประเมินในอนาคตน่าจะยกระดับสถานภาพให้มีความหมายและบทบาทต่อสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเป็นสารสนเทศเชิงคุณค่าที่สนับสนุนการเจรจาต่อรองเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุถึงเอกภาพของความคิด แนวทาง และข้อสรุปทาง การเมืองและเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของสังคม

Taba (1962) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตร กระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่างๆ ที่กำหนดไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและกระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

2.1.3.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

ทิตินา แชมมณี (2537) อธิบายว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรคือ

- 1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

2) เพื่อตัดสินว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจน การบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3) เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิต คือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ ปฏิบัติกันมี 2 ประการ คือ

1) การประเมินเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร คือ การประเมินในระหว่าง การปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตร

2) การประเมินผลเพื่อสรุปว่า คุณค่าของการพัฒนาหลักสูตรมีความ เหมาะสมหรือไม่หลักสูตรได้สนองความต้องการของผู้เรียน ของสังคมเพียงใด ควรจะใช้ได้ต่อไป หรือควรจะยกเลิกทั้งหมด หรืออาจจะยกเลิกบางส่วนและปรับแก้ในส่วนใด

2.1.3.3 ขอบเขตของการประเมินหลักสูตร

ขอบเขตของการประเมิน โดยทั่วไปได้ยอมรับกันว่า การประเมินหลักสูตร ควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ต่อเนื่องกัน สจัด อุทรานันท์ (2528) ระบุว่า การประเมินหลักสูตรประกอบด้วย การประเมินดังต่อไปนี้

1) การประเมินเอกสารหลักสูตร ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพของ หลักสูตร

2) การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถ นำไปใช้ได้ดีในสถานการณ์จริงเพียงใด

3) การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจาก ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรไปแล้ว

4) การประเมินระบบหลักสูตร ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะ ที่มีความสมบูรณ์และลบลับซับซ้อนมาก

2.1.3.4 รูปแบบการประเมิน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2537) กล่าวว่านักทฤษฎีการประเมินมีปรัชญาการ ประเมินที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีการเสนอรูปแบบ สำหรับการประเมินในลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งมาจากการมีพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างน้อยสองประการ คือ วัตถุประสงค์ของการ

ประเมิน และวิธีการเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน จึงพอจะจำแนกรูปแบบการประเมินออกได้ตามมิติของการประเมินใหญ่ ๆ สองมิติ คือ มิติวัตถุประสงค์ ได้แก่ การประเมินเน้นการตัดสินใจกับการประเมินเน้นการตัดสินใจคุณค่า และ มิติวิธีการ ได้แก่ วิธีเชิงระบบกับวิธีเชิงธรรมชาติ ทำให้สามารถจำแนกกลุ่มการประเมินออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงระบบ (Systematic Decision - Oriented Evaluation) การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อเสนอสารสนเทศ

2) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Decision - Oriented Evaluation) การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีธรรมชาติเพื่อการเสนอสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร

3) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่าโดยใช้วิธีเชิงระบบ (Systematic Value - Oriented Evaluation) การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีเชิงระบบเพื่อให้นักประเมินทำการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน

4) การประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่าโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Value - Oriented Evaluation) การประเมินประเภทนี้เน้นการใช้วิธีธรรมชาติเพื่อให้นักประเมินทำการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน

เขาวดี วิบูลย์ศรี (2536) จัดกลุ่มรูปแบบการประเมินออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1) กลุ่มรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ เป็นการจัดการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการประเมินเพื่อปรับปรุง รูปแบบการประเมินในกลุ่มนี้ ได้แก่รูปแบบการประเมินที่เสนอโดยคณะกรรมการการประเมินผลการศึกษาแห่งชาติ ของสหรัฐอเมริกา (The Phi Delta Kappa National Study Committee on Evaluation) รูปแบบนี้มีชื่อย่อว่า CIPP MODEL ได้กำหนดหลักการสำคัญในการประเมิน ดังนี้

C มาจากคำว่า Context Evaluation หมายถึงการประเมินบริบท

I มาจากคำว่า Input Evaluation หมายถึงการประเมินตัวป้อนเข้า

P มาจากคำว่า Process Evaluation หมายถึงการประเมินกระบวนการ

P มาจากคำว่า Product Evaluation หมายถึงการประเมินผลลัพธ์

2) กลุ่มรูปแบบการประเมินเพื่อตัดสินใจคุณค่า เป็นการให้คุณค่าหรือให้ราคาสิ่งที่ประเมิน นิยมใช้ในโครงการที่เกี่ยวกับการบริการสังคม โครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งมักมีความซับซ้อนต้องอาศัยวิธีการประเมินทั้งแบบมีระบบและแบบธรรมชาติ โดยให้

ความสำคัญที่จะได้ถึงคุณค่าที่แท้จริงของโครงการ รวมทั้งผลที่เกิดขึ้น แม้จะเป็นผลกระทบก็ถือเป็นข้อมูลสำคัญต่อการตัดสินใจ

2.1.3.5 องค์ประกอบของการประเมิน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2537) กล่าวว่า ธรรมชาติของการประเมินมีความแตกต่างกันที่สำคัญอย่างน้อย 3 ลักษณะ ได้แก่ บริบทของการประเมิน กลุ่มผู้ต้องการใช้สารสนเทศ และ ช่วงระยะเวลาที่ทำการประเมิน

1) *บริบทของการประเมิน* เมื่อพิจารณาถึงบริบทของการประเมิน เช่น การทำความเข้าใจและการประเมินความต้องการหรือตรวจสอบความสอดคล้องของความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำความเข้าใจบริบทของการประเมิน เป็นต้น

2) *กลุ่มผู้ต้องการใช้สารสนเทศ* พบว่ากลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบข่ายของการใช้สารสนเทศมีความหลากหลาย ทั้งในแง่ระดับความรับผิดชอบและประเภทของสารสนเทศที่ต้องการ ดังนั้นนักประเมินจึงต้องแสดงบทบาทของการกำหนดกรอบของการประเมินให้ชัดเจนว่าต้องการสนองสารสนเทศของกลุ่มใดเป็นสำคัญ และควรเน้นคำถามการประเมินประเภทใด

3) *ช่วงระยะเวลาที่ทำการประเมิน* การประเมินก่อนเริ่มปฏิบัติงาน จะทำให้สามารถประเมินบริบทและความเป็นไปได้ของโครงการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนโครงการ การประเมินระหว่างปฏิบัติงานนักประเมินสามารถประเมินความเหมาะสมของแผนงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการบริหารงานอันเป็นประโยชน์ต่อการกำกับติดตามการปฏิบัติงาน และการปรับเปลี่ยน/เลือกวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การประเมินหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน นักประเมินสามารถประเมินผลผลิต (output) อันเป็นผลโดยตรงจากโครงการ และผลลัพธ์ (outcome) อันเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการมีผลผลิตนั้น ๆ เพื่อสรุปผลของโครงการ

ดังนั้นในการออกแบบการประเมินโดยทั่วไป นักประเมินจึงไม่ควรยึดติดกับรูปแบบการประเมินรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเป็นการเฉพาะ เนื่องจากการออกแบบการประเมินที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อสนองตอบต่อองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น

จากแนวคิดเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและแนวคิดเรื่องการพัฒนาโปรแกรม การสอนของนักการศึกษาหลายท่านดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

2.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาครู

นอกจากแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการสอนแล้ว แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาครูนับเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่น่ามาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในการพัฒนาครูอนุบาลอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงพิจารณาแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาครูตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การพัฒนาครูตามแนวคิด Constructivism

ในขณะทีนวัตกรรมการศึกษายังก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ ครูยังต้องมีพัฒนาการในชั้นสูง เราคาดหวังให้ครูใช้นวัตกรรม โดยที่ครูเองไม่เคยมีประสบการณ์ในฐานะผู้เรียนและฐานะครู หรือคำถามที่สถาบันฝึกหัดครูน่าจะพิจารณาคือ วิธีการสอนครูที่ทำกันอยู่นี้ ถือได้ว่าเป็นการเตรียมครูให้สามารถเลือกรับและประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมต่างๆ ในวงการศึกษได้หรือไม่ (บุษบง ต้นติวงศ์, 2541)

สาระสำคัญเรื่องหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยปรับให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ปรับบทบาทครูจากผู้สั่งสอนถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ชี้แนะ สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ (ภรณ์ คุรุรัตนะ และ วรนาท รักสกุลไทย, 2542) ดังนั้นสิ่งที่ตามมาคือ การฝึกอบรมครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติตามได้เท่านั้น หรือสามารถสร้างสรรค์วิธีทางใหม่ของการคิดและการสอน ซึ่งจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมีความหมาย อย่างไรก็ตามวิธีการที่ใช้ในการให้การศึกษาครู ครูจะเลียนแบบนำไปใช้ในการทำงานกับเด็กอย่างแน่นอน

เนื่องจากการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นนวัตกรรมเชิงปรัชญากลุ่ม Constructivism ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นการอบรมครูจะมีประสิทธิภาพ ครูจึงควรได้รับการพัฒนาในวิถีทางเดียวกับที่เด็กเรียนรู้แต่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้ใหญ่ ถ้าเราต้องการให้ครูครูเตรียมโอกาสต่าง ๆ สำหรับเด็กในการสำรวจค้นพบสิ่งต่าง ๆ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สิ่งที่จะทำให้เป็นไปได้ คือ ต้องเตรียมกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ลักษณะเดียวกันสำหรับครู

Carter and Curtis (1994) กล่าวว่า การให้การศึกษาสำหรับครูควรเน้นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ตามแนวคิด Constructivism ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานที่จะทำให้การอบรมครูมีประสิทธิภาพ มีผลต่อความคิดความรู้สึกรของครู ว่าการสอนและการพัฒนาการสอนเป็น

กระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็น "การไตร่ตรองสะท้อนความคิด" มากกว่า "การปฏิบัติตาม" กิจกรรมตามการกำหนดของหลักสูตร และจากการทดลองนำทฤษฎีตามแนวคิด Constructivism ไปใช้ในการฝึกอบรมครูเป็นเวลาสองปี พบว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับการบรรยายของ Brooks (1990 cite in Carter and Cutis, 1994) กล่าวว่า การไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ จะช่วยให้เราบรรลุสร้างองค์ความรู้ แต่ถ้าปราศจากโอกาสในการวิเคราะห์ ประสบการณ์ ความเข้าใจใหม่ๆ จะรวบรวมเข้าด้วยกันค่อนข้างยาก

ทิสนา แชมณี (2543) กล่าวถึงแนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) ว่าความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้งอกงามขึ้นไปได้เรื่อย ๆ การสร้างสรรค์ความรู้ประกอบด้วย ความรู้เดิม ความรู้ใหม่ และกระบวนการทางสติปัญญา ได้แก่กระบวนการทางสมองที่ใช้ในการทำความเข้าใจความรู้ที่รับมา และใช้ในการเชื่อมโยงและปรับความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ดังนั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่ มีโอกาสคิดถ้อยแถลง ทำความเข้าใจ เชื่อมโยงข้อมูล และสร้างความหมายข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ส่งผลถึงความเข้าใจและการคงอยู่ของความรู้

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของครู

Katz (cited in Bellm, Whitebook and Hnatiuk, 1997) กล่าวถึงขั้นพัฒนาการของครูว่า เรามักคำนึงถึงความต้องการในการเรียนรู้และขั้นพัฒนาการของเด็ก แต่ครูก็มีความต้องการในการเรียนรู้และมีขั้นตอนของการพัฒนาการในการสอนเช่นกัน โดยแบ่งขั้นพัฒนาการของครูไว้ 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ครูมุ่งเพียงให้สามารถสอนเด็กได้ครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด และเพิ่งเริ่มตระหนักถึงช่องว่างระหว่างความล้ำเลิศที่คาดหวังกับความเป็นจริงในห้องเรียน ในขั้นนี้ครูจะใช้ความพยายามทั้งหมดเตรียมการสอนให้ครบถ้วนตามแผนที่วางไว้ให้สำเร็จ ครูมองเด็กเล็กเป็นบรรทัดฐานเดียวกันทั้งหมด จากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กทำได้และสิ่งที่คาดหวังตามพัฒนาการ

ขั้นที่ 2 เมื่อครูสามารถสอนตามแผนได้ครบถ้วนและสามารถจำแนกทักษะและงานต่างๆของตนได้แล้ว ครูมักเริ่มมองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เห็นลักษณะ

พฤติกรรมที่แตกต่างจากรูปแบบของเด็กส่วนใหญ่ เริ่มคาดคะเนปัญหาในห้องเรียนได้และสามารถ
จำแนกทักษะและงานต่างๆที่ตนเองต้องพัฒนาต่อไป

ขั้นที่ 3 เมื่อครูสามารถสอนได้ตามแผนและปรับการสอนให้สนองความ
ต้องการรายบุคคลของเด็กได้แล้ว ครูจะเริ่มมองหาวัตรกรรมเพื่อปรับปรุงการสอนของตน

ขั้นที่ 4 เมื่อครูได้ศึกษาวัตรกรรมต่างๆที่เป็นทางเลือกมาแล้ว ครูจะเริ่ม
แสวงหาคำตอบที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับจุดยืนในความเป็นครูของตน เช่น การศึกษาจะพัฒนามนุษย์ได้
อย่างไร ปรัชญาของวัตรกรรมนี้คืออะไร ธรรมชาติของพัฒนาการเรื่องนี้คืออะไร

นอกจากระดับพัฒนาการตามที่กล่าวข้างต้น ในกระแสความเคลื่อนไหวของการ
จัดการศึกษาไทยในปัจจุบันเกี่ยวกับการกำหนดให้ครูมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ดังนั้นในปี พ.ศ.
2533 ครูสภาจึงได้พยายามกำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ แต่เกณฑ์ดังกล่าวมีความเป็น
นามธรรมสูง ในปีพ.ศ. 2537 จึงได้พัฒนาเกณฑ์และกำหนดระดับคุณภาพครูไว้ 5 ระดับ ได้แก่
ครูปฏิบัติการ ครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ ครูผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และครูผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีแนวโน้ม
ของการพัฒนาตัวเองขึ้นในการประเมินที่มีความชัดเจนในการกำหนดระดับหรือพัฒนาการการสอน
ของครู (สถานปฏิรูป, 2542)

แนวคิดเกี่ยวกับบริบทและลักษณะการเรียนรู้ของครูก็นับเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน
นักการศึกษาปฐมวัยที่ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ จะทราบว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเราให้
โอกาสเขาได้ทำในสิ่งที่เขาสนใจ ให้ทางเลือกและการตัดสินใจ ได้ใช้สื่ออุปกรณ์ในการทดลองทำ
อย่างกระตือรือร้น และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ จากการวิจัยพบว่า ทฤษฎีพื้นฐานของ
การเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากผู้ใหญ่มีความสามารถในการคิดเชิง
รูปธรรม มีความสามารถในการสื่อสาร และสภาพร่างกาย สามารถนั่งติดต่อกันนาน ๆ ได้ การ
ฝึกอบรมและการให้การศึกษากับผู้ใหญ่จึงสะท้อนแนวคิดนี้น้อยมาก (Carter and Curtis, 1994)
ดังนั้น การพัฒนาครูเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและได้เรียนรู้อย่างแท้จริงเต็มศักยภาพของครู
ควรคำนึงถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมาก Jones (cite in
Cater and curtis, 1994) ได้กล่าวถึงบริบทสำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าเรียนรู้ได้อย่างไร ซึ่งมี
ลักษณะเป็นไปในทางเดียวกับการเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

- 1) ภายใต้งานหรือความปลอดภัยและความท้าทาย มนุษย์จะมีลักษณะ
อยากรู้หรืออยากเห็นโดยธรรมชาติ มีแรงจูงใจภายใน เป็นผู้เรียนโดยตรงด้วยตนเอง
- 2) ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้าง ก่อรูปความรู้โดยผ่านการกระทำในสภาพแวดล้อม
และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

3) การสร้างองค์ความรู้ด้านอารมณ์สังคม เช่นเดียวกันกับด้านความคิดเชิงเหตุผล ความรู้สอดแทรกอยู่ในการแลกเปลี่ยนความหมาย และขึ้นอยู่กับภารกิจจากความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

4) การเรียนรู้แบบลงมือกระทำและอย่างกระตือรือร้น การสนับสนุนการแสดงออก เป็นกระบวนการทางสังคมที่สำคัญ ที่จะช่วยทำให้เกิดกลุ่มชุมชนนักคิดเชิงวิพากษ์อย่างเสมอภาคกัน

5) การเรียนรู้ทำให้เกิดบริบทความเป็นจริงของสังคม

Carter and Curtis (1994) ได้พิจารณาลักษณะลีลาของการเรียนรู้ (Learning Styles) ในการฝึกอบรมครูว่า คนเรามีวิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาเป็นกลยุทธ์ของการพัฒนาครู การเรียนรู้ที่ดีมาจากสิ่งที่เขารู้มากกว่าสิ่งที่เรารู้ บทบาทของการให้การศึกษาแก่ครูจึงเป็นการเตรียมกิจกรรมให้ครูได้พิจารณาสิ่งที่เขารู้ เชื่อมกับคำถามที่เพิ่งเกิดหรือผุดขึ้นเข้ากับกรอบใหญ่ของแก่นความรู้ทางการศึกษาปฐมวัย หรือรูปแบบมาตรฐานและการปฏิบัติ ครูต้องใช้ความพยายามกับความซับซ้อน และความไม่มั่นใจในการบูรณาการความรู้และทักษะใหม่ ๆ ซึ่งควรสนับสนุนครูด้วยการให้ผลย้อนกลับและโอกาสในการไตร่ตรองการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ ในการฝึกอบรมครูควรพิจารณาดังนี้

- 1) ครูที่เข้าร่วมการอบรมได้นำความรู้ ประสบการณ์ ลักษณะลีลาของการเรียนรู้ของเขาเข้ามาสู่การอบรม
- 2) ความรู้ประสบการณ์เดิม เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ใหม่ การประยุกต์ใช้กับผู้ใหญ่ คือ เน้นประสบการณ์และสื่อที่เป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน ความคิด ความเข้าใจ คุณค่าของการสำรวจและการไตร่ตรองโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 3) การฝึกอบรมควรจะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบตนเอง สนับสนุนการไตร่ตรองสะท้อนความคิดและการแก้ปัญหา เป็นการช่วยเหลือครูให้สามารถเชื่อมโยงความเข้าใจและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมกับองค์ความรู้ของการจัดศึกษาสำหรับเด็ก
- 4) การฝึกอบรมต้องการความหลากหลายของกิจกรรม เพื่อให้สนองลักษณะลีลาของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในโปรแกรมฯ นี้การให้ครูไตร่ตรองสะท้อนความคิดโดยเขียนบันทึก (Journal) มีทางเลือกคือ การทำงานกับผู้อื่นเทศก์ ครูต้นแบบ กลุ่มเพื่อนครู หรือตามลำพัง และครูเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบการเขียนบันทึกของตนเอง เช่น อาจจะใช้รูปถ่าย ผลงานเด็กในการประกอบการเขียน หรือบันทึกข้อคิดจากการศึกษาด้วยตนเอง เป็นต้น

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้

จากผลงานวิจัยที่ทำกับครู (Draig, 1992; 1995; Olson, 1993; Hollingsworth, 1994; Dhamborvom, 1994 อ้างถึงใน นกเนตร ธรรมบวร, 2542) พบว่า กลุ่มหรือชุมชนความรู้มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องมีกลุ่มเพื่อนที่ไว้ใจได้ในการที่จะพูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการเรียนการสอน โดยกลุ่มชุมชนความรู้อาจเป็นเพื่อนครูที่มีความเชื่อหรือปรัชญาการสอนที่คล้ายคลึงกันประสบปัญหาในการสอนเหมือนกัน หรืออาจเป็นเพื่อนจากต่างโรงเรียนก็ได้ การได้มีโอกาสสนทนาพูดคุยในระหว่างกลุ่มเพื่อนจะช่วยให้ครูพัฒนาความเชื่อมั่นในความรู้ในการสอนของตน อยากทดลองความรู้ใหม่ ๆ ในงานสอนรวมตลอดถึงเห็นหนทางที่จะจัดการกับปัญหาในการสอนของตนได้ดียิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์ของการคำนึงถึงกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้กับวิธีการไตร่ตรองสารนิเทศน์ที่ใช้ในโปรแกรม มาจากผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในการสอนของครูพัฒนามาจากประสบการณ์ โดยครูสร้างและปรับเปลี่ยนความรู้ในการสอนของตนตลอดเวลา จากประสบการณ์ ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ดังนั้นถ้าเราเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนไม่ว่าจะโดยผ่านการสนทนา พูดคุย เล่าเรื่อง หรือการเขียนบันทึกเพื่อว่าครูจะได้ทบทวน ทำความเข้าใจและเห็นคุณค่าความรู้ในการสอนของตนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น คำถามสำคัญในการพัฒนาการฝึกหัดครูคือการพยายามหาคำตอบว่า ในสถานะการณ์เช่นไรที่ส่งเสริมให้ครูเล่าเรื่องหรือสะท้อนความคิดต่อการสอนของตน จากงานวิจัยพบว่าสถานะการณ์ที่กระตุ้นให้ครูเล่าเรื่องต้องเป็นสถานะการณ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ครูรู้สึกปลอดภัยที่จะเล่าเรื่อง และรู้สึกว่าจะได้รับการเห็นคุณค่าและการยอมรับ (นกเนตร ธรรมบวร, 2542)

2.2.4 ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการพัฒนาครู

ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาในปัจจุบันที่สำคัญยิ่ง คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู และการปฏิรูปการศึกษา โดยจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ (มาตรา 81) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาครูวิชาชีพครู ในฐานะที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูป

การศึกษาของชาติ กล่าวคือ ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานงานกับสถาบันผลิตและพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง และสิ่งที่สำคัญก็คือ ในมาตรา 53 ให้มีองค์การวิชาชีพครูภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ มีอำนาจหน้าที่ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงเร่งดำเนินการศึกษาและพัฒนานโยบายเพื่อเตรียมการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้มีการศึกษาวิจัยเอกสารเรื่อง ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2542) สรุปได้ดังนี้

1) สถานการณ์และโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพครู วิชาชีพครูในอดีตเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติสูงเป็นที่ยกย่อง และคนดีคนเก่งใฝ่ฝันที่จะเป็น แต่ด้วยบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจึงเกิดสภาพวิกฤติที่ต้องเร่งดำเนินการยกระดับและสร้างมาตรฐานให้สมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง

2) พัฒนาการของการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูของไทย แบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ (1) ยุคก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2488 (2) ยุครุ่งอรุณของวิชาชีพครู ซึ่งมีพระราชบัญญัติครู พ.ศ. 2488 โดยหลักการสำคัญของการปฏิรูปครู คือ การจัดหลักประกันแก่วิชาชีพครู (3) ยุคแห่งความคิดและความพยายาม เริ่มอย่างเป็นทางการ พ.ศ. 2523 ดำเนินการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูและแนวทางการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเรื่อยมา (4) ยุคทองของวิชาชีพครู เกิดจากการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ.2539 – 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และความเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่ายที่จำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งให้กับวิชาชีพครู โดยการออกใบประกอบวิชาชีพครู

3) การออกใบประกอบวิชาชีพครูในต่างประเทศ ได้แก่ นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย (นิวเซาท์เวลส์) สกอตแลนด์ สหรัฐอเมริกา แคนาดา(ออนตาริโอ) และฮ่องกง ซึ่งแต่ละประเทศมีการจัดตั้งสภาครู องค์กรที่รับผิดชอบ กำหนดคุณสมบัติ ประเภท การทำสัญญาและการพัฒนาครูในการดำเนินการเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป

4) เส้นทางการสำเร็จในการออกใบประกอบวิชาชีพครู ได้มีการกำหนดแนวทางด้านต่างๆ เพื่อการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง แล้วจึงทำประชาพิจารณ์ประชาชนติ ก่อนที่จะสรุปเป็นข้อเสนอ สุดท้ายเพื่อดำเนินการร่างพระราชบัญญัติครูฉบับใหม่ต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่สำคัญของความพยายามในการยกมาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ คือ การยกมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ต้องการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการจัดการศึกษา และเพื่อครูจะได้ประเมิน ปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพของตนเอง

“...ในการประเมินครูต้องประเมินให้ตรงกับหน้าที่ ดังนั้น สมควรประเมินเพื่อรับรองคุณภาพครูจากผลการเรียนของผู้เรียน แฟ้มสะสมงานครู และแฟ้มสะสมการสอน พฤติกรรมการสอนและการทำงาน ความประพฤติและจรรยาบรรณครู และบทบาทการพัฒนาวิชาชีพครู...”

(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2542)

3. การสอนภาษาแบบธรรมชาติ

3.1 ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) คือ ปรัชญาและระบบความเชื่อ ซึ่งทำให้เกิดแนวการสอนภาษาโดยองค์รวม ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (Moss and Noden, eds., 1993; Spodek and Saracho, 1994; Stanek, 1993) ซึ่งนับเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งของวงการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากการสอนภาษาแบบธรรมชาติในการเรียนเขียนอ่านของเด็กเป็นหลัก สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ และความสนใจของเด็ก (บุษบง ดันติวงศ์, 2536) ช่วยให้เด็กมีความสนุกสนานในการเรียนภาษา และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทางภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างครอบคลุมทุกด้านและเต็มศักยภาพ ช่วยให้ครูและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจในพัฒนาการทางด้านภาษาด้านการอ่านและการเขียนของเด็กเพิ่มขึ้น อีกทั้งสนองตอบความต้องการของผู้ปกครองส่วนมากที่ต้องการให้เด็กได้รับการพัฒนาภาษาในช่วงปฐมวัย (จันทนา ภาคบงกช, ม.ป.ป.)

การสอนภาษาแบบธรรมชาติมีทฤษฎีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษา ทฤษฎีที่ว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร และทฤษฎีที่ว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา (บุษบง ดันติวงศ์, 2536) ดังนี้

1) ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษา ภาษาประกอบด้วย 3 ระบบ คือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง ความหมายเป็นหัวใจของภาษา ส่วนไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบ สถานการณ์จะกำหนดคำ ซึ่งกำหนดความหมายในการสื่อสารอีกทีหนึ่ง เด็กจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดคำ แต่จะคิดหาคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ดังนั้น การสอนอ่านเขียนสำหรับเด็กปฐมวัยจึงยังไม่ควรแยกจากการสอนวิชาอื่น ๆ และไม่ควรแยกการอ่านเขียนออกเป็นทักษะเดี่ยว ๆ หลาย ๆ ทักษะ แต่ควรให้เด็กได้สำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และใช้ขบวนการอ่านเขียนเพื่อศึกษาสิ่งที่เขาสำรวจ โดยหน้าที่หลักของครู คือ แนะนำให้เข้าใจการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เขาประสบในชีวิตประจำวัน

2) ทฤษฎีที่ว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร ภาษาเป็นสัญลักษณ์สื่อสาร ที่ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ สัญลักษณ์ที่ใช้ต้องเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เด็กปฐมวัยสำรวจสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบตัว สำรวจความคิดเหตุผลและวิธีสื่อความคิด เด็กจะคิดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความคิดและถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์หลายรูปแบบ ได้แก่ ภาษา ศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ละคร และคณิตศาสตร์ ซึ่งเด็กจะใช้สัญลักษณ์หลายแบบผสมผสานหรือสลับกันไป ดังนั้น การจัดประสบการณ์อ่านเขียนจึงรวมเอาศิลปะ ดนตรี และละครเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอน เพราะสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้เด็กค้นหาสัญลักษณ์ที่เหมาะสมสำหรับสื่อความคิดในแต่ละเรื่อง

3) ทฤษฎีที่ว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป ประสบการณ์จากภาษาพูดเป็นข้อมูลสำหรับภาษาเขียน และประสบการณ์จากภาษาเขียนก็เป็นข้อมูลสำหรับภาษาพูด ความก้าวหน้าในการใช้ภาษาต้องอาศัยองค์ประกอบทางภาษาหลายด้าน และเนื่องจากการอ่านและการเขียนเป็นกิจกรรมที่ต้องสื่อความหมายกับผู้อื่น และเป็นระบบที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานและอาศัยการสะสมประสบการณ์ ดังนั้น ครูจึงต้องจัดเวลาให้พอสำหรับการอ่านเขียนจนครบทุกชั้นตอน ครูสามารถจัดเวลาและแบ่งงานให้เด็กที่ละส่วน และให้เด็กได้ใช้เวลาทำงานแต่ละส่วนอย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกขัดจังหวะ

นอกจากนี้การสอนภาษาแบบธรรมชาติเกิดจากการผสมผสานทฤษฎีหลายทฤษฎีเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงและสูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งวรนาท รักสกุลไทย (2542) ได้สรุปทฤษฎีทางการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวการสอนนี้ประกอบด้วย ทฤษฎีของ Dewey ที่ว่าด้วยเด็ก

เรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์และการลงมือกระทำ ทฤษฎีของ Piaget ที่ว่าด้วยเด็กเรียนรู้จากกิจกรรม การเคลื่อนไหวของตนเอง และการได้สัมผัสจับต้องกับสิ่งต่าง ๆ แล้วสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง ทฤษฎีของ Vygotsky ที่ว่าด้วยอิทธิพลของสังคมและบุคคลอื่น ๆ มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก และทฤษฎีของ Halliday ที่ว่าด้วยบริบทมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้

จากทฤษฎีต่างๆ ส่วนมีอิทธิพลต่อหลักการการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ดังนั้น Cambourne (1988 cited in Fisher, 1991) จึงได้สรุปหลักการการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สำหรับการนำทฤษฎีไปใช้เป็น "เงื่อนไขในการเรียนรู้" ดังนี้

1) การจัดสิ่งแวดล้อมทางภาษา (Immersion)

เงื่อนไขในการเรียนรู้ภาษา คือ ให้เด็กอยู่ท่ามกลางการใช้ภาษาอย่างมีความหมายและเป็นองค์รวม เด็กแวดล้อมไปด้วยภาษาที่เด็กจะต้องเรียนรู้มาตั้งแต่แรกเกิด ในห้องเรียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติก็เช่นเดียวกัน จะต้องแวดล้อมไปด้วยภาษาหลาย ๆ ลักษณะ ตัวหนังสือที่ปรากฏในห้องเรียนมีเป้าหมายในการใช้จริง ผู้เรียนจะต้องได้พบเห็นการใช้ภาษาตามเป้าหมายของลักษณะภาษานั้น ๆ เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมของการใช้ภาษา ซึ่งสิ่งตกแต่งห้องเรียน ป้ายนิเทศต่าง ๆ จะค่อย ๆ ทยอยแสดงถึงร่องรอยการเรียนรู้ร่วมกันของเด็กและครู มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนไว้อย่างหลากหลายรอบห้อง ไม่เพียงแต่ในมุมเขียนเท่านั้น และเก็บอย่างมีจุดมุ่งหมายในการใช้จริง หนังสือที่ใช้จะต้องเป็นหนังสือที่ใช้ภาษาที่มีความหมายสมบูรณ์ในตัว ไม่แบ่งเป็นทักขะย่อย ๆ และบูรณาการการอ่านเขียนให้เข้ากับทุกวิชาในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดทั้งวัน

2) การเป็นแบบอย่าง (Demonstration)

การที่เด็กอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมการใช้ภาษา ไม่เพียงพอที่จะทำให้เด็กสามารถรู้หนังสือได้เอง เด็กต้องการที่จะเห็นการแสดงหรือการสาธิตแบบอย่างการใช้ภาษาอย่างเป็นองค์รวม กล่าวคือ การสาธิตหรือการแสดงแบบอย่างจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือหน้าที่การใช้จริงตามลักษณะของภาษาแบบนั้นๆ อย่างหลากหลายในสถานการณ์จริง เช่น เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อสื่อสาร เพื่อหาข้อมูลที่ต้องการ เพื่อเตือนความจำ ฯลฯ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้เด็กเห็นว่าการอ่านเป็นเรื่องสนุก เพื่อสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน

3) การส่งเสริมให้เด็กผูกพันในกิจกรรมภาษา (Engagement)

เด็กได้เห็นการสาธิตการใช้ภาษาตั้งแต่เกิด แต่เด็กจะได้เรียนรู้จากการได้

เห็นการสาธิตนั้น ถ้าเด็กมีความผูกพันในการทำกิจกรรมภาษา และเด็กจะมีความผูกพันก็ต่อเมื่อ กิจกรรมนั้นมีความหมายและมีจุดมุ่งหมายในการใช้จริงเฉพาะรายบุคคล และเมื่อประสบการณ์ที่ เขาได้รับเป็นไปในทางบวก ดังนั้น ครูจึงควรกระตุ้นให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ภาษาอย่าง สม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมครูควรคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ให้เด็กใช้ภาษาที่มีความหมาย และจุดมุ่งหมายการใช้จริงต่อตัวเขา และส่งเสริมให้เด็กรู้สึกประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมภาษาต้องอยู่ในบรรยากาศที่อบอุ่น ห่วงใย ดูแล สนับสนุนเด็กทุกคน จากความ สม่ัครใจและไม่มีบรรยากาศที่ตัดสินเด็ก

4) การตั้งความคาดหวัง (Expectation)

เมื่อทารกเริ่มหัดพูด พ่อแม่ทุกคนมีความคาดหวังว่าเมื่อทารกโตขึ้นจะ สามารถพูดเป็น การตอบสนองทางบวกเพียงเล็กน้อยต่อความพยายามของเด็กที่จะอธิบายหรือ พูดอะไรก็ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อเด็กเริ่มหัดเขียนอ่าน ครูก็ควรตั้งความคาดหวังต่อ การเรียนเขียนอ่านในลักษณะเดียวกันกับที่เด็กเรียนรู้ที่จะพูด ครูควรเชื่อมั่นว่าเด็กจะมีความ สามารถทางภาษาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อ่านและเขียนได้ดีขึ้นและถูกต้องยิ่งขึ้น และที่สำคัญคือครูไม่ได้ คาดหวังให้เด็กอ่านเขียนได้เหมือนครู ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงของเด็กจะเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่การ สังเกตเก็บหลักฐานความองอกงของพัฒนาการ ครูจะพบว่าเด็กมีความสามารถในการอ่านเขียน ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ และเนื่องจากเด็กมีความสามารถในการอ่านเขียน ตั้งแต่ยังอ่านเขียนไม่เป็น ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติต่อเด็กในฐานะเป็นนักอ่านนักเขียน เด็กควรได้รับโอกาสที่จะอ่านเขียนตั้ง แต่วันแรกที่มาโรงเรียน โดยไม่ต้องรอให้ครูสอนไวยากรณ์ เช่นเดียวกับการหัดพูด

5) การให้โอกาสเด็กรับผิดชอบตนเอง (Responsibility)

ในห้องเรียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เด็กๆจะต้องรับผิดชอบ ต่อการตัดสินใจของตนเอง มีโอกาสในการเลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดที่จะช่วยขยายพัฒนาการ ของตน ในฐานะที่เป็นผู้เรียน เด็ก ๆ จะต้องได้รับการเสนอการสาธิตหลาย ๆ ลักษณะ เพื่อที่จะ ไปให้ถึงความมุ่งหมายและจะต้องรู้สึกอิสระในการเลือกวิธีการที่ดีที่สุดตามความต้องการที่จะไป ให้ถึงการพัฒนาตนเองต่อไป ครูต้องเชื่อว่า "เด็ก ๆ สามารถรู้ว่าตนเองต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อขยายการเรียนรู้ของตน" ดังนั้นครูควรสนับสนุนให้เด็กรับผิดชอบการเรียนรู้ ทั้งกิจกรรม วิธี การเรียนรู้ และการประเมินด้วยตนเอง และการสอนภาษาจะต้องตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของเด็กว่าเด็กเรียนรู้การอ่านและเขียนอย่างแตกต่างกัน ตามช่วงเวลาและอัตราที่ แตกต่างกัน ครูต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ศึกษาความสนใจ ความสามารถและสอนเด็ก ตามความสามารถที่แตกต่างกันของเด็กในช่วงเวลาเดียวกัน เด็กไม่จำเป็นต้องทำกิจกรรมอย่าง

เดียวกัน หรือทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่เหมือนกัน เพราะการเรียนรู้ภาษาไม่มีลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตายตัว

6) การยอมรับผลงานของเด็กที่ไม่สมบูรณ์เท่าผลงานของผู้ใหญ่ (Approximation)

ครูต้องยอมรับผลงานของเด็กที่ยังไม่สมบูรณ์เท่าผลงานของผู้ใหญ่ เพราะผลงานที่ไม่สมบูรณ์นั้นแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์แบบ ในห้องเรียน เด็กต้องรู้สึกอิสระที่จะเสี่ยงทำสิ่งต่าง ๆ และได้รับการสนับสนุนให้ทดลองการอ่านและเขียน เด็กควรได้รับการชื่นชมเมื่อสามารถทำได้ใกล้เคียงกับความสามารถที่แท้จริง เพราะการที่เด็กได้รับการชื่นชมเมื่อสามารถทำได้ใกล้เคียงกับความสามารถที่แท้จริง เพราะการที่เด็กได้รับการชื่นชมเหล่านี้ เหมือนกับเป็นการประกาศความเจริญเติบโตและพัฒนาการของตนเอง ดังนั้นการสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาสดูแลตัวเองที่จะทดลองใช้ภาษา สร้างสมมุติฐานเบื้องต้นของตนเอง มีโอกาสคาดคะเนคำที่จะอ่าน มีโอกาสคิดประดิษฐ์สัญลักษณ์และคิดสะกดเพื่อการเขียน และครูต้องสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้เด็กรู้สึกมั่นใจ ไม่กลัวผิดที่จะคาดคะเนในการอ่านเขียน แม้ว่าไม่เคยอ่านหรือเขียนมาก่อน ครูต้องทำให้เด็กไม่กลัวที่จะขอความช่วยเหลือด้านการอ่านและเขียนเมื่อจำเป็น เด็กต้องไม่ถูกตราหน้าว่าไม่มีความสามารถในการอ่านและเขียน ส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ตรวจสอบกันเองจะรู้สึกยอมรับการแก้ไขได้มากกว่า

7) การให้เด็กได้ใช้ภาษาอย่างมีความมุ่งหมายจริง (use)

เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ ห้องเรียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ จะให้โอกาสและเวลาแก่ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ภาษาในแนวทางที่มีความหมาย มีจุดมุ่งหมายในการใช้งานในสถานการณ์จริง และเป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติจริง ๆ และทักษะพื้นฐานที่เด็กต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ทักษะการคิด ทักษะการเปลี่ยนคำ และทักษะในการให้ความหมาย การสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาสน้อยสาร โดยมีพื้นฐานจากประสบการณ์จริงที่มีความหมายต่อเด็ก ครูต้องจัดเวลาให้เด็กมีโอกาอ่านเขียนอย่างมีจุดมุ่งหมายจริง ๆ ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการฝึกหัด และให้เด็กได้ใช้เวลาในการอ่านและเขียนตามโอกาสตลอดทั้งวัน โดยไม่ต้องกำหนดตายตัวว่าช่วงเวลาใดต้องอ่าน หรือช่วงเวลาใดต้องเขียน

8) การตอบสนองของเด็ก (Response)

พ่อแม่ตอบสนองแก่เด็กอย่างสม่ำเสมอด้วยการสนทนา ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถาม การตอบสนองการร้องขออื่น ๆ ของเด็ก การอธิบายสิ่งที่น่าสนใจให้เด็กฟังอย่างมากมาย เด็กจึงได้รับผลย้อนกลับจากสิ่งที่เด็กสร้างความหมายขึ้นมา ดังนั้นในห้องเรียนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเด็กจะต้องได้รับการตอบสนองหรือผลย้อนกลับเกี่ยวกับการ

เรียนรู้ โดยผ่านการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนและครูด้วยวิธีการและการปฏิบัติที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อให้เด็กสร้างความหมายและเกิดการเรียนรู้เฉพาะตน ซึ่งครูควรจะตอบสนองของความพยายามในการใช้ภาษาของเด็กในทางบวกอย่างเป็นธรรมชาติและเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้ ครูควรสนับสนุนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

3.2 การสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาล

จากทฤษฎีและหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ นักการศึกษาได้เสนอแนะการนำทฤษฎีหลักการไปประยุกต์ใช้ในบริบทของการจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างหลากหลาย ซึ่ง นฤมล เนียมหอม (2540) ได้สรุปการสอนภาษาแบบธรรมชาติในโรงเรียนอนุบาล ดังนี้

3.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนความเชื่อหรือปรัชญาของผู้จัด จากหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่กล่าวไว้ว่าการสอนภาษาจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เด็กได้คุ้นเคยกับการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย และเป็นองค์รวมนั้น แสดงให้เห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง นักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติจะจัดให้มีมุมประสบการณ์ต่าง ๆ โดยมีมุมที่เด่นชัด คือ มุมห้องสมุด มุมอ่าน มุมเขียน ส่วนมุมอื่น ๆ ที่อาจจัดไว้ ได้แก่ มุมบทบาทสมมติ มุมวิทยาศาสตร์ มุมบล็อก ฯลฯ โดยมุมทุกมุมสามารถจัดให้เอื้อต่อการเรียนภาษาได้ โดยจัดให้มีป้ายสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่มีความหมายในการสื่อสารกับเด็ก มีวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถกระตุ้นให้เด็กต้องการที่จะเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ภาษาของเด็ก

2) บรรยากาศภายในห้องเรียน ในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติจะมีบรรยากาศของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กมีโอกาและเวลาที่จะตัดสินใจเลือกลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กๆสนใจที่จะอ่านและเขียนจากความเข้าใจและประสบการณ์ทั้งนี้ จะต้องเป็นห้องเรียนที่เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

3.2.2 บทบาทครู

เนื่องจากการสอนภาษาแบบธรรมชาติเน้นการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีการคิด เป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการสอนภาษาแบบธรรมชาติจึงเป็นผู้เรียนรู้ไม่ใช่การรับความรู้โดยมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ Fisher (1992) สรุปบทบาทครูไว้ 4 บทบาท ดังนี้

1) *ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก* ในบทบาทผู้อำนวยความสะดวก ครูจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม การจัดหา จัดซื้อ และใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประสบการณ์ของเด็ก และตัดสินใจเกี่ยวกับบริบทของการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรม การสนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็น การให้โอกาสเด็ก ในการสร้างความหมายจากการอ่านเขียนโดยให้เด็กได้เป็นผู้เรียนอย่างกระตือรือร้น การสนับสนุนให้ทดลองอ่านเขียนและตรวจสอบด้วยตนเอง และการตอบสนองในทางบวก ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก

2) *ครูเป็นแบบอย่าง* ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กเป็นการเลียนแบบ และมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ดังนั้นครูจึงสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก 2 ทางด้วยกัน คือ ครูเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงให้เด็กเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการรู้หนังสือในชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ และครูเป็นผู้สาธิต แสดงแบบอย่างการใช้ภาษาหลาย ๆ ลักษณะ เช่น ขณะอ่านหนังสือเล่มใหญ่ เล่านิทาน ช่วงเวลาการอ่านเงียบ ๆ ตามลำพัง การอ่านจากบริบทการเรียนรู้จริง การเขียนร่วมกัน การเชื่อมโยงระหว่างการเขียนและการอ่าน จากกการสังเกตและมีประสบการณ์ เป็นนักอ่าน นักเขียนของเด็ก เด็กจะสามารถสังเกตองค์ประกอบของทักษะการรู้หนังสือ และรวมเข้าด้วยกันเป็นองค์รวม

3) *ครูเป็นผู้จัดการ* ครูจะเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ควรให้เด็กได้เรียนรู้แบบร่วมมือและทำงานร่วมกัน ครูก็เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ และเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นเช่นกัน นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อการเรียนรู้ของเด็ก

4) *ครูเป็นผู้ประเมิน* ครูเป็นผู้ประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นผู้เก็บรวบรวมหลักฐานงานที่แสดงการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูต้องทราบว่าเด็กอยู่ ณ ระดับใด ประสบการณ์เดิม และสิ่งที่เขารู้แล้ว และเด็กจะก้าวหน้าไประดับใด ครูจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาไปได้อย่างไร สิ่งสำคัญของการประเมินคือ เพื่อส่งเสริมเด็กได้อย่างเหมาะสม

3.2.3 บทบาทเด็กในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติ

บทบาทของเด็กในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติได้ สรุปได้ดังนี้

- 1) เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน และการเขียนด้วยการอ่านและการเขียนอย่างมีความหมายจริง ๆ
- 2) เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ตั้งแต่การสร้างหัวข้อที่จะเรียนร่วมกัน การตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการและใช้ในชีวิตจริงของเด็ก และการประเมินผลงานของตัวเอง
- 3) เด็กเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครู ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เด็กได้เรียนรู้แบบร่วมมือมากขึ้น

3.2.4 การประเมินพัฒนาการทางภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การประเมินต้องเป็นไปตามธรรมชาติ การรู้หนังสือของเด็ก ครูต้องศึกษาพัฒนาการด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของเด็กแล้วนำหัวข้อเหล่านี้มาสร้างเป็นตัวบ่งชี้ (Indicators) ในการประเมิน
- 2) การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน และต้องประเมินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ครูทราบพัฒนาการของเด็ก เข้าใจเด็กและรู้ว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร
- 3) การประเมินพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย ควรเป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่แท้จริง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม คือ การใช้พอร์ทโฟลิโอ (Portfolio) ซึ่งจะต้องมีทั้งการสังเกตแล้วบันทึกอย่างเป็นระบบและการเก็บตัวอย่างงาน โดยครูจะต้องแปลผล (Interpret) ข้อมูลอย่างรอบคอบเพื่อให้ผลการประเมินความตรงและความเที่ยง

ทั้งนี้ การประเมินที่ไม่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ คือ การประเมินโดยใช้แบบทดสอบ จากการที่สทอลล์แมนและปีร์สัน (Stallman and Pearson) ได้นำแบบทดสอบความพร้อมด้านการอ่านที่ใช้ในอเมริกามาวิเคราะห์ พบว่า แบบทดสอบส่วนใหญ่มีลักษณะประเมินทักษะย่อย ๆ ผลจากการทดสอบไม่สามารถสะท้อนความคิดเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการรู้หนังสือได้

3.2.5 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ของเด็ก จึงจำเป็นต้องจัดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษามาเป็นการสอนภาษาแบบธรรมชาติ นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติสรุปได้ ดังนี้

1) ผู้ปกครองควรศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และการเรียนรู้ในโรงเรียนอนุบาล ซึ่งควรเป็นผู้ที่สื่อสารให้ผู้ปกครองรับทราบด้วยวิธีการต่าง ๆ การที่โรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและแนวทางที่ผู้ปกครองควรปฏิบัติจะทำให้ผู้ปกครองสามารถพัฒนาเด็กในทิศทางเดียวกันกับทางโรงเรียน ทั้งนี้ ผู้ปกครองควรใจเย็นและมีความอดทนเพียงพอที่จะเฝ้ารอดูผลงานของเด็กซึ่งจะพัฒนาขึ้นทีละน้อย

2) ผู้ปกครองอาจมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเช่น เข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียน เยี่ยมชมชั้นเรียน สังเกตการสอน ฯลฯ หรือให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินการของโรงเรียน เช่น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าของเด็กเป็นอาสาสมัครในการอ่านหนังสือให้เด็กฟังที่โรงเรียน ฯลฯ

3) ผู้ปกครองสามารถช่วยพัฒนาภาษาของเด็กได้โดยการสนทนาและตอบคำถามของเด็กอย่างสม่ำเสมอ จัดหาหนังสือนิทานให้เด็ก อ่านหนังสือให้เด็กฟังเป็นประจำทุกวัน ส่งเสริมให้เด็กอ่านจากสิ่งแวดล้อม เช่น ป้ายโฆษณาของสินค้า ป้ายประกาศ ฯลฯ จัดให้เด็กมีโอกาสอ่านและเขียนทุกวัน ให้ความสนใจในสิ่งที่เด็กอ่านหรือเขียนเพื่อเป็นกำลังใจแก่เด็กและเพื่อให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและการเขียน พยายามไม่วิพากษ์วิจารณ์หรือตำหนิสิ่งที่เด็กเขียนเพราะจะทำให้เด็กขาดความมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถในการอ่านและเขียน และผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา

3.3 การพัฒนาครูในการเผยแพร่แนวคิดกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่กำลังเป็นที่สนใจในวงการการศึกษาปฐมวัยของไทย (วรนาท รักสกุลไทย, 2537; วิลาศลักษณ์ ชิววัณลี, 2538) และมูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีการจัดอบรมหลักสูตรต่อเนื่อง 3 ปี (เริ่ม พ.ศ. 2538) ดำเนินการวิจัย การเรียบเรียงเอกสารวิชาการ เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่นำแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไปใช้ในโรงเรียน

(ภรณ์ คุรุรัตน์, 2542) และปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี อยู่ในช่วงการดำเนินการวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามกลุ่มแนวคิดต่างๆ รวมทั้งนวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยมุ่งหวังให้นักการศึกษาไทยเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยมากยิ่งขึ้น คิตรีเริ่มที่จะบูรณาการการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคมไทย และมีการศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนอย่างจริงจังสำหรับโรงเรียนที่จะเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนต่างๆ ได้

บุษบง ต้นติวงศ์ (2536) กล่าวว่า อุปสรรคของการนำการสอนภาษาแบบธรรมชาติไปใช้ คือ ความเคยชินในการสอนของครูที่มักจะใช้บทบาทเดิมในการสอนอ่านเขียน เนื่องจากครูรู้สึกไม่มั่นใจในตนเองว่าถ้าตนเองไม่สอนพยัญชนะหรือคำโดยตรงแล้วเด็กจะไม่สามารถเรียนรู้ได้ ครูยังไม่มีความมั่นใจว่าความรู้และประสบการณ์ทางภาษามีอยู่รอบตัวเด็ก และเด็กซึมซับความรู้และประสบการณ์นั้นได้มากมายแล้ว เพียงแต่ครูจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กรับประสบการณ์ทางภาษาตามธรรมชาติ และแนะนำวิธีการสื่อสารแก่เขาเมื่อเขาต้องการ เขาก็จะประสบความสำเร็จในการอ่านเขียนเหมาะสมกับวัย

นวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นนวัตกรรมที่มีแตกต่างจากนวัตกรรมอื่นในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้การเผยแพร่การสอนภาษาแบบธรรมชาติในประเทศไทยที่ผ่านมาดำเนินไปด้วยความยากลำบาก แม้จะมีการจัดประชุมและฝึกอบรมครูเป็นระยะๆ เนื่องจากลักษณะของการอบรมตามที่เคยปฏิบัติมาแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดคือ (1) ขาดการฝึกปฏิบัตินำไปใช้จริง (2) ระยะเวลาของการฝึกอบรมเป็นช่วงสั้นๆ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่ครูจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ และ (3) สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือวิธีการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดอบรมส่วนใหญ่เชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ วิธีการที่ใช้เป็นแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แต่ครูที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่สามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติได้ค่อนข้างน้อย รวมทั้งความแตกต่างของครูไทยและครูต่างประเทศ นอกจากนี้การอบรมบางส่วนจัดขึ้นโดยการรวมกลุ่มของนักการศึกษาปฐมวัยไทยที่สนใจเป็นวิทยากร วิธีการที่ใช้เป็นแบบให้ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ภาคทฤษฎี ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่ผู้เข้ารับการอบรมจะเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเชิงปรัชญา และวิธีการที่ครูเรียนรู้ก็ยังคงแตกต่างกับวิธีการที่ครูจะนำไปพัฒนาเด็กตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

นฤมล เนียมหอม (2540) อภิปรายผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนภาษาแบบธรรมชาติในโรงเรียนอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร ว่า (1) ความต้องการการสอนภาษาแบบธรรมชาติควรเริ่มจากครูอาสาสมัครแล้วจึงขยายผลไปยังครูคนอื่น (2) การศึกษาให้เกิดความ

รู้ความเข้าใจ ควรเริ่มจากทฤษฎีพื้นฐานแล้วจึงปฏิบัติควบคู่กันไป (3) การดำเนินการสอนภาษาแบบธรรมชาติมาใช้ในโรงเรียนอนุบาลให้ประสบความสำเร็จ ควรพัฒนาครูให้เข้าใจหลักการในการจัดกิจกรรม

การเผยแพร่แนวคิดกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติจึงต้องมีลักษณะเฉพาะของการพัฒนาครูที่เหมาะสม จากการศึกษาข้อเสนอแนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน สามารถประมวลสรุปสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาครู ดังนี้ (1) **วิธีการเรียนรู้** เนื่องจากการสอนภาษาแบบธรรมชาติเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นการอบรมครูจะมีประสิทธิภาพ ครูจึงควรได้รับการพัฒนาในวิถีทางเดียวกับที่เด็กเรียนรู้แต่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้ใหญ่ (2) **เนื้อหา** ครูจำเป็นต้องมีพื้นฐานในเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางก่อนการรับนวัตกรรมต่างๆ รวมทั้งการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และต้องเน้นให้ครูทำความเข้าใจปรัชญาและความเชื่อรวมทั้งทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (3) **ระยะเวลาและการเชื่อมโยงการปฏิบัติของครู** ควรเป็นกระบวนการที่ขยายเวลาให้โอกาสครูในการสำรวจ ทดลอง สังเกตเก็บรวบรวมหลักฐานและนำมาคิดทบทวน วิเคราะห์เชื่อมโยงหลักการและการปฏิบัติซึ่งเป็นประสบการณ์ในบริบทการสอนจริงอย่างเป็นรูปธรรม (4) **กลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้** จะเป็นกลุ่มที่คอยให้กำลังใจ ให้การยอมรับ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของการพัฒนาแบบยั่งยืนในวงการการศึกษาต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการไตร่ตรองสารนิทัศน์

จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ และคนอื่นๆ (2542) ได้ทำการวิจัยการใช้สารนิทัศน์เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาตนเองโดยผ่านการทำบันทึกเหตุการณ์ ผลการวิจัยพบว่า การทำบันทึกเหตุการณ์และการสะท้อนตนเอง ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งในด้านการเติบโตทางวิชาชีพและวิชาการ โดยการสร้างให้เกิดการสังสมกระแสความคิดและการจุดประกายความใฝ่รู้ของบุคคล และเห็นความสำคัญของการศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ ขณะเดียวกันบันทึกเหตุการณ์ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและการทำงาน เพื่อสร้าง "ทุนทางปัญญา" ให้กับตนเอง

Raymond, Butt และ Townsend (1989 อ้างถึงในภเนตร ธรรมบวร, 2542) ได้

ทำการวิจัยร่วมกับครูโดยการให้ครูเขียนอัตชีวประวัติของตนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและการสอนของตน ผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ในอดีตของครูมีผลต่อการกระทำ หรือ การสอนของครูในชั้นเรียน ดังนั้น ถ้าครูต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องมีเวลาที่จะหยุดคิด ทบทวนและสะท้อนความคิดต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีต ประสบการณ์หรือ ความเชื่อ รวมตลอดถึงกระบวนการเรียนการสอนของตนเอง

Moore (1996) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการวิจัยการไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการสืบเสาะในห้องเรียน เพื่อสำรวจประสิทธิผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการไตร่ตรองสะท้อนความคิดในการระดมถกสนทนาและปฏิสัมพันธ์ พบว่า กระบวนการของการไตร่ตรองสะท้อนความคิดมีอิทธิพลอย่างมากต่อครูเกี่ยวกับโอกาสในการเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงการสอน ข้อมูลยังแสดงให้เห็นอีกว่าครูยังเปลี่ยนความเชื่อทางการสอนอย่างมีนัยสำคัญและเมื่อสิ้นสุดการศึกษา ครูสามารถตระหนักว่าการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นผลมาจากความเชื่อและการปฏิบัติการสอนของครู ข้อเสนอแนะในการวิจัยชั้นเรียนโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์จะมีประโยชน์เมื่อมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับเพื่อนครู และแสดงให้เห็นว่า สารนิทัศน์การเรียนรู้ของนักเรียนให้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนและเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการวางแผนหลักสูตรในการให้การศึกษาแก่ครู

Neuman (1996) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้โดยการใช้อารมณ์เชิงวิพากษ์ในบริบทการพัฒนาความเป็นผู้นำ พบว่าผลการศึกษาที่มีนัยสำคัญมากที่สุดประกอบด้วย (ก) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์กับตนเองและการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีบทบาทสะท้อนซึ่งกันและกันและแปรตามกัน (ข) การเรียนรู้โดยการไตร่ตรองความคิดเชิงวิพากษ์ทำให้มีประสบการณ์โดยองค์รวมทั้งทางด้านสติปัญญา เจตคติ และการปฏิบัติ (ค) ความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์รวมการพัฒนามุมมองและความสามารถในการคิดวิพากษ์วิจารณ์ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการไตร่ตรองที่มีระดับลึกมากขึ้น และการรวมการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาตนเองเข้าไว้ด้วย (ง) การพัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ทำให้สามารถไตร่ตรองสะท้อนความคิดกับตนเองเชิงวิพากษ์และการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้พัฒนาและบรรลุผลสำเร็จซึ่งเป็นผลผลิตที่สำคัญของการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองและการเปลี่ยนแปลงมุมมอง (จ) ความลึกซึ้งในการไตร่ตรองสะท้อนความคิดกับตนเองเชิงวิพากษ์และการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกี่ยวเนื่องมาจากการปรับปรุงโครงสร้างใหม่ของความรู้สึก เหตุผล ความหมายต่อตนเอง และ (ฉ) การอยู่คนเดียวเพื่อเขียนเป็นสิ่งสำคัญของเทคนิคการไตร่ตรองสำหรับการสะท้อนความคิดกับตนเองเชิงวิพากษ์

Wang (1998) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาวิชาชีพครูฝึกสอนระดับปฐมวัยโดยใช้การไตร่ตรองสะท้อนความคิดในบริบทของได้หวั่น โดยมีคำถามวิจัย 4 ข้อ คือ (1) สิ่งใดบ้างที่ครูเชื่อและรู้เกี่ยวกับการสอน การเรียนรู้ การจัดการศึกษาในโรงเรียนและประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้อง (2) ลักษณะพฤติกรรมการสอนของความเชื่อและความรู้ของครูเป็นอย่างไร (3) ความเชื่อและความรู้เกี่ยวกับการสอน การเรียนรู้และการจัดการศึกษาในโรงเรียนและประเด็นที่เกี่ยวข้องทางสังคมที่มีความต้องการเป็นอย่างไร (4) ความเชื่อ ความรู้ และพฤติกรรมของครูเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร โดยศึกษากับครูฝึกสอน 2 คน พบว่ามีการสร้างองค์ความรู้รายบุคคลซึ่งเป็นพื้นฐานของการสอนโดยสร้างความหมายจากประสบการณ์ที่ได้รับ โดยการสนับสนุนจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการไตร่ตรองสะท้อนความคิดแสดงให้เห็นการพัฒนาวิชาชีพครู ข้อเสนอแนะของการนำไปใช้คือ (1) ว่าจ้างครูที่มีความรู้เชิงปฏิบัติการ (2) ช่วยเหลือครูแก้ปัญหา (3) สนับสนุนการไตร่ตรองสะท้อนความคิดของครู (4) ส่งเสริมครูให้เข้าร่วมในกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้

Giovanelli (1998) ได้ทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการไตร่ตรองสะท้อนความคิดที่มีต่อการสอนและประสิทธิภาพของการสอนของตัวอย่างประชากรครู 55 คน ผลการวิจัยพบว่าการไตร่ตรองสะท้อนความคิดมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอน โดยเฉพาะในองค์ประกอบของประสิทธิภาพทางการสอนในด้านพฤติกรรมการสอน การจัดระบบชั้นเรียน และความคาดหวังของครู

Moran (1998) ได้ทำการวิจัยเพื่อพรรณนาการเปลี่ยนแปลงของการคิดและการปฏิบัติของครูฝึกสอน 24 คน ที่ตีความการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กจากการสืบเสาะจากการทำงานแบบร่วมมือ และเพื่อสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการสอนโดยอาศัยทฤษฎี Constructivist วิธีการไตร่ตรองสะท้อนความคิด และการประยุกต์ใช้การสอนแบบโครงการของโรงเรียน Reggio Emilia ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์เป็นการแลกเปลี่ยนและสร้างความหมายโดยผ่านบทสนทนาและเครื่องมือภายใต้วงจรของการไตร่ตรองสะท้อนความคิดและการสอน การสร้างแนวคิดทางการสอนของครูฝึกสอนต้องการแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถทางวิชาชีพและความหมายของการสอนที่ดี รวมทั้งการเน้นทฤษฎีพัฒนาการในระดับที่เป็นจริงและที่จะพัฒนาเต็มตามศักยภาพจากการเรียนรู้ระหว่างครูในกลุ่มเช่นเดียวกับการเรียนรู้ของเด็ก

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

ภาวินี แลนทวีสุข (2537) ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับเด็กอนุบาล ผลการ ทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนด้านการสร้างสัญลักษณ์ภาษาเขียน ทิศทาง ในการเขียน วิธีถ่ายทอดความหมายของสัญลักษณ์ภาษาเขียน และความซับซ้อนของ ความหมายสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภัทรา คงเรือง (2538) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการอ่านตามแนว การสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและหนังสือของเด็กวัย อนุบาล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือและ หนังสือสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อลิสรา เพ็ชรรัตน์ (2538) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถในการจับใจความ ของเด็กอนุบาลที่ครูสอนโดยเทคนิคการเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำ ตามแนวการสอนภาษาแบบ ธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจับใจความสูงกว่ากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จริยาทรณ์ สกฤตพรหมณ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอนของครูอนุบาลที่ใช้แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ได้แก่ การสั่งสมความรู้และประสบการณ์ของครู การนิเทศของผู้บริหาร ความเชื่อมั่นในความเป็นผู้นำของผู้บริหาร โอกาสในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ สอนพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงาน

ปัทมศิริ สีรานุรักษ์ (2539) ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กวัยอนุบาล พบว่า หลังทดลองใช้โปรแกรมฯ ผู้ปกครอง กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการรู้หนังสือขั้นต้นสูงกว่าผู้ปกครองกลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นฤมล เนียมหอม (2540) ศึกษาสภาพและปัญหาการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ใน โรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ที่ระบุว่าจัดการสอนภาษาแบบธรรมชาติในปีการศึกษา 2539 -2540 จำนวน 17 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า (1) โรงเรียนส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจนำการ สอนภาษาแบบธรรมชาติมาใช้ แต่ครูไม่มีความต้องการที่แท้จริงในการนำมาใช้ (2) ผู้บริหารและ ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติอย่างกระจ่างชัด และ(3) ผู้บริหารพยายาม

พัฒนาครูให้มีความรู้เรื่องการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยเน้นที่การจัดกิจกรรมมากกว่าพัฒนาครูให้เข้าใจหลักการ

Shelton (1993) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการนำแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยได้จัดให้มีการอบรมครูเรื่องการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ตามรูปแบบของ The Joyce and Showers Model ผลการวิจัยพบว่า ครูเปลี่ยนแปลงการสอนของตนให้เป็นไปตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมากขึ้น และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำมาใช้ของครู ได้แก่ 1) การได้รับความรู้เกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และวรรณกรรมสำหรับเด็ก 2) การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากเพื่อนและผู้บริหาร 3) การที่มีเวลาเพียงพอที่จะเรียนรู้ ผึกหัด สังเกต และอภิปราย 4) ความมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะนำไปใช้อย่างไร และเมื่อไร 5) การสาธิตการสอน 6) ผลจากการจัดการเรียนการสอน

Sorensen (1994) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาการรับรู้และวิธีการปฏิบัติของครูที่เปลี่ยนมาสอนภาษาแบบธรรมชาติในการสอนอ่าน โดยการสัมภาษณ์ครู นักการศึกษา และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกิดเครือข่ายในกลุ่มครูที่ใช้วิธีการสอนอ่านตามแนวนี้น่ามากขึ้น ครูที่กำลังเปลี่ยนแนวคิดและปรัชญาในการสอนอ่านไปสู่ปรัชญาการสอนภาษาแบบธรรมชาติต้องการการสนับสนุน และในขณะที่เดียวกันพวกเขาก็ให้การสนับสนุนแก่ผู้อื่น การสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นสิ่งสำคัญในกลุ่มครูที่สอนภาษาแบบธรรมชาติ สำหรับวิธีการที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงไปสู่การสอนภาษาแบบธรรมชาตินั้น ได้แก่ การไปเยี่ยมห้องเรียนของครูคนอื่น เข้าเรียนบางวิชา หรือเข้าร่วมการอบรม อ่านหนังสือวิชาการ ศึกษาวรรณกรรมเด็ก และเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ

Ward (1994) ได้ทำการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตในห้องเรียน สัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร ศึกษาแผนการสอน ศึกษาผลงานของนักเรียน หนังสือที่ใช้ และคู่มือหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดหรือปรัชญาเกี่ยวกับการสอนของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ครูที่มีแนวคิดในการสอนภาษาแบบองค์รวมมักจะเน้นเรื่องพัฒนาการทางภาษา ความซาบซึ้งกับภาษา และให้เด็กได้แสดงออกมากกว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนแบบธรรมชาติได้อย่างบูรณาการและต่อเนื่อง

Benson (1998) ได้ทำการศึกษาความรู้และประสบการณ์ของการสอนภาษาแบบธรรมชาติของครูครู 4 คนที่ศึกษาและประยุกต์ความรู้นำไปปฏิบัติในช่วงปีแรก ผลการวิจัยพบว่าครูประสบความสำเร็จในการนำแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมาใช้ตั้งแต่ในช่วงปีแรก แต่ครูก็ยังมีระดับพัฒนาการที่ต่ำในด้าน (ก) จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ (ข) การใช้ภาษา (ค) จุดเน้นของการสอน (ง) กิจกรรม และ(จ) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน สิ่งสำคัญที่ช่วยให้การเปลี่ยนมาสอนภาษาแบบธรรมชาติประสบความสำเร็จ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย